

UDK:655.55:347.79:623.828.5:656.61:347.79.6:368.796 (4-672EEZ)

Dr Zoran D. Radović¹

PRIKAZ KNJIGE

POMORSKO PRAVO

*Autori: **Borislav Ivošević** i **Časlav Pejović***

Izdavač: Pravni fakultet Union u Beogradu, 2019. godine

Obim: 902 str.

Knjiga Borislava Ivoševića, profesora emiritusa, i Časlava Pejovića, redovnog profesora Pravnog fakulteta Univerziteta Kjošu u Japanu, predstavlja uporednopravnu studiju pomorskog prava s osvrtom na druge grane prava i propise Evropske unije. U odvojenim poglavljima autori su obradili sledeće oblasti: brod i plovidba (pojam broda, upis i upisnici brodova, sposobnost broda za plovidbu, stvarna prava na brodu, založna prava na brodu, privilegije na brodu, hipoteka na brodu i subjekti plovidbenih aktivnosti, postupak zaustavljanja broda i izvršenje na brodu); ugovori, prevozne ispave i ugovorna odgovornost; ugovori o iskorišćavanju broda, ugovori o prevozu robe; odgovornost za teret po haško-vizbijskom sistemu i ograničenje odgovornosti broдача za teret, odgovornost vozara za teret, odgovornost vozara za lica kojima se u poslovanju služi, odgovornost vozara za zakašnjenje, naknada štete na robu preuzetoj na prevoz, regulisanje odgovornosti za prevoz tereta prema Hamburškim i Roterdamskim pravilima i regulisanje odgovornosti za teret u jugoslovenskom pravu i pravu u novonastalim državama te prevozne isprave u pomorskoj plovidbi); ugovor o čarteru (čarter ugovor na putovanje, čarter ugovor na vreme; ugovor o zakupu; ugovor o prevozu putnika; ugovor o tegljenju; ugovor o pomorskoagencijskom poslu, pomorska prodaja; pomorska nezgoda, vanugovorna odgovornost i sistem opšteg ograničenja odgovornosti; pomorske havarije, generalna (zajednička) havarija i međunarodna pravila o generalnim havarijama; sudar brodova; spasavanje na moru; vađenje potonulih stvari; vanugovorna odgovornost u pomorskom pravu, pravno regulisanje odgovornosti za zagađenje mora i morske okoline; zakonsko ograničenje odgovornosti u pomorstvu; pomorsko osiguranje (ugovor o pomorskom osiguranju, polisa osiguranja i druge isprave, elementi ugovora u pomorskom osiguranju, osiguranje broda, osiguranje robe, osiguranje broda u gradnji, osiguranje od ratnih i političkih rizika i osiguranje od odgovornosti).

U uvodnom delu autori su posvetili veliku pažnju pomorskom pravu u celini postavljajući temelj izučavanju pomorskog prava. Pomorsko pravo odvojeno je

¹ Autor prikaza je doktor pravnih nauka, naučni saradnik Instituta za uporedno pravo u Beogradu, u penziji

I-mejl: zoran-radovic@hotmail.com

od prava mora (međunarodnog javnog pomorskog prava). Pravo mora ne može se zaobići budući da se u obzir mora uzeti to da uređuje pravni status morskih prostora i pravo njihovog korišćenja. Pravo mora regulisano je Konvencijom Ujedinjenih nacija od 1982. godine. Bilo je potrebno ukazati na odnos pomorskog prava prema nekim drugim granama prava. U ovom delu autori ukazuju na značaj pomorskog uporednog prava, pomorskog imovinskog prava, pomorskog radnog prava i pomorskog procesnog prava, a takođe i na odnos prema pravu unutrašnje plovidbe.

Opravdanost izdvajanja pomorskog prava, kao posebne grane prava, objašnjena je u njegovim karakteristikama koje ga čine posebnim i specifičnim. Ističe se univerzalnost i autonomnost pomorskog prava. Sam pomorski brod u mnogo čemu se razlikuje od ostalih stvari na kopnu. Od svih mrtvih stvari brod je najživlji. Lice koje je pretrpelo štetu u vezi s brodom svoje pravo na naknadu štete može ostvarivati putem tužbe od vlasnika broda, tužbom in personam ili tužbom samog broda, tužbom in rem. S tim u vezi, autori ukazuju na to da oštećeno lice svoje pravo može ostvarivati prinudnim zaustavljanjem broda. Međunarodna konvencija o zaustavljanju pomorskih brodova predviđa slučajeve kada je zaustavljanje dozvoljeno (npr. za štete prouzrokovane sudarom brodova).

Za lica koja se bave teorijom pomorskog prava i za lica koja u poslovanju primenjuju pomorsko pravo važan je odeljak knjige koji se odnosi na ugovore o prevozu tereta (robe) i na ugovornu odgovornost. U toj oblasti nastaju nesporazumi i sporovi. Naime, radi se o dva ugovora: ugovoru o prevozu robe i ugovoru o prodaji robe. Prava i obaveze kod ta dva ugovora se razlikuju. Rašireno je uverenje da je najviše sudskih i arbitražnih sporova nastalo u vezi s tumačenjem čarter ugovora na putovanje i pored činjenice da su korišćeni tipizirani ugovori. Autori nisu mogli zaobići ugovore o prevozu komadne i jedinične robe. Bilo je takođe važno da se detaljno obuhvate prevozne isprave i ukaže na opasnosti koje postoje za ugovorne strane.

Autori su takođe ukazali na mogućnost osiguranja zajedničke i partikularne havarije. More nije prirodna sredina za život čoveka. Na moru postoje opasnosti koje kopnu nisu svojstvene. Autori zatim ukazuju na konvenciju koja reguliše odgovornost broda i brodovlasnika predviđajući da je njihova odgovornost subjektivna a da su opasnosti pomorskog poduhvata velike. Usvojen je institut ograničene odovornosti broda i brodovlasnika, što je propisano međunarodnom konvencijom. Brodovlasnik nema pravo da svoju odovornost ograniči ukoliko je štetu prouzrokovao svojom krivicom.

Prema autorima, pomorske havarije su specifične za pomorsko pravo. Obuhvataju sve štete koje mogu pretrpeti učesnici pomorskog poduhvata. Dele se na generalne (opšte odnosno zajedničke) i partikularne (pojedinačne) havarije. Spasilac broda stiče pravo na nagradu za spasavanje, što je regulisano međunarodnom konvencijom. Istovremeno, spasavanje broda i tereta predstavlja zajedničku havariju. Zajednička havarija regulisana je međunarodnim pravilima, najčešće Jork-antverpenskim pravilima. Ta pravila predviđaju da se nagrada za spasavanje i troškovi spasavanja priznaju u zajedničku havariju, zbog čega treba da ih plate vlasnici broda i tereta.

Autori su pažnju takođe posvetili karakteristikama pomorskog osiguranja i njegovog značaja, izvorima prava, tržištu pomorskog osiguranja, ugovoru o osiguranju, polisi osiguranja, osiguranim štetama i njihovim kategorijama, tipiziranim uslovima osiguranja, likvidaciji šteta, osiguranju broda, osiguranju robe, osiguranju vozarine i uzajamnom osiguranju koje se sprovodi putem asocijacija za uzajamna osiguranja, poznatih kao klubovi za zaštitu i naknadu (P&I klubovi). Klupskim pokrićem osigurava se odgovornost broda i brodovlasnika. Lice što je pretrpelo štetu koja se može pripisati brodu, prema opštim uslovima osiguranja kluba, nema pravo da ostvaruje naknadu štete neposredno od kluba. U tom slučaju odgovornost je predmet osiguranja i ne radi se o osiguranju od odgovornosti.

Bibliografija u knjizi je opširna, detaljna i sveobuhvatna.

Autori su na devet stotina strana uspjeli da nam prikažu celokupno pomorsko pravo, što predstavlja izuzetan naučni i stručni doprinos za dalji razvoj pomorskog prava.